

TURİZM GETTOLARININ KÜLTÜREL ISSIZLIĞI

Radikal-İki, 24-05-2009

16 Mayıs'ta Marmaris'te bir panele katıldık. Konu, "Marmaris'te Geçmişten Geleceğe Turizm ve Kentleşme" idi (*). Aynı konuda bir panel yirmi yıl önce de yapılmış, benzer konular tartışılmış; benzer sorunlar, benzer çözüm önerileri dile getirilmiş.

Turizme dayalı kentleşme ve onun genellikle Akdeniz havzasındaki kırılğan ekolojilerde yarattığı doğal, fiziksel ve toplumsal tahribat üzerinden distopyalar kurgulamak hiç de güç değil. Özellikle bu kategoriye giren kıyı yerleşimlerimiz üzerinde yapılabilecek onar yıl aralıklı gözlemler, telaşla "nereye gidiyoruz?" sorusunu sormamıza neden oluyor. Aynı çizginin sürdürülmesi halinde çok uzak olmayan bir gelecekte, örneğin; Marmaris Koyu kolayca bir Hongkong görüntüsüne kavuşabilir. Marmaris'te, şimdiden yapı yapılabilecek bir tek boşluk bırakmamacasına tüm düzlükler doldurulmuş, yerleşim sınırları dağlara, ormana dayanmış. Biteviye dört kat- sekiz kat arası bir beton yığını ile karşılaşıyorsunuz. Tüm zemin katlar kafe, bar, restoran, çul-çaput dükkanı. Biraz daha kent çeperinde bolca nalbur, inşaat malzemecisi, toptancı marketler yeralıyor. Tüm yapılar turizmin hizmetine açık. "Normal" bir Marmarisli, evine çekilip turizmin şamatasından uzak bir uyku uyuyamaz. Zaten ortalıkta Marmarisli de kalmamış. Marmarisli bir arkadaşımın üniversiteyi bitiren oğlu yurtdışına gitme kararını şöyle açıklıyor: "Ne yapabilirim, gece gündüz turist peşinde koşup, akşam bira içip taş mı oynayayım, üretim yok, kültür yok, arkadaş yok, burada bir sinema bile yok!". Aynı durum, Kaş'ta, Alanya'da, Didim'de farklı mı?

Bizim Turistler

“Turistik” ilan edilen yerleşim alanlarında, yapılarda artık doğala, yerele ait olan “şey”den başka her şey var. Planlarda bu konuda hiç bir ayırım yapılamadığı için “turistik” ilan edilen her yer ve her şey kentten veya doğadan acıyla koparılan birer parça. İstanbul’da Gökkafe, turistik. Parkotel de turistik. Kızkulesi de turistik. Konut mahalleleri arasında açılan kepaze barlar da turistik. Kıyılarımızda ayırım gözetmeksizin yapılan tüm yapılar turistik. Yılda 20 bin kişinin su ihtiyacını tüketen bir golf sahası da turistik. Bir süre sonra bize hiçbir şey kalmaz kentten, doğadan. Sahte ve geçici yaşamlara teslim etmiş oluruz bu yerleri.

Benzer sorunlarla karşılaşan bazı ülkelerin başarılı, sürdürülebilir turizm modelleri yaratabilmiş olan kesimlerinde örneğin; Portekizli, İspanyol, Yunanlı yerel halk, turist-murist demeden kendi yaşamlarını, olabildiğince kendi kurallarıyla sürdürüyor ve turistler oralarda bu gerçek yaşamı -yani, gerçek, tek ve biricik sürdürülebilir olan yaşamı- olabildiğince paylaşmaya çalışan ve bunun için normalden biraz daha fazla para ödeyen gelip geçici katılımcılar olarak konumlanıyor. Her durumda kentin boyutuna bağlı olarak küçük bir müze, bazen dünya çapında bir kültür merkezi bulabilirsiniz, kimlik sürekliliğinin üzerine titrerler. Kimlikleriyle gurur duyarlar.

Bu yol, biraz da kendini sevmekten, saymaktan, özgüvenden geçiyor galiba?
Bence sürdürülebilirliğin esas formülü de tam da burada...

Sistem çalışırken, iyi-kötü kazanan ve sürekli yeni teşvikler bekleyen turizmcilere şunu sormak isterim: Yurtiçi veya uluslararası turizm endüstrisi için tamamı Devlet eliyle yapılmış müthiş altyapı yatırımları karşısında; neden Türkiye kıyılarındaki turizmin niteliğini (ama kültürel düzeyi de) yükseltebilecek ilginç katkılarda bulunmuyorlar? Neden turizm yatırımcılarının da katkılarıyla, Bodrum’da, Marmaris’te, Fethiye’de, Kaş’ta, Troia’da, Hattuşa’da, Çatalhöyük’te, Aizanoi’de, Hasankeyf’te, Zeugma’da özel bir müze, bir kültür merkezi vb. kurulmuyor?

Tatil yöresi diye tanımladığımız bölgelerin ana sorunu giderek gerçek birer kimlikten uzaklaşması hatta giderek yok olmasıdır. Bunun için acilen bu sektörden para kazananların STK’lar altında örgütlenmeleri ve yörelerinin kimliklerini, çağdaş deyimle “**Marka Değeri**”ni yükseltecek girişimlerde bulunmalarıdır. Örneğin benzer girişimler, Yunanistan’da vb de çok farklı alanlarda gerçekleştiriliyor, balıkçılar sendika kurup adalar arası taşımacılık yapıyorlar, birçok köyde bir-iki ev etnografik öğeleriyle ziyarete açılıyor, bir ouzo firması “Midilli ve Barabayani Ouzo Tarihi” diye bir kitap hazırlıyor...

Turizm üzerinden rant yaratma, otellere kat çıkma, beş şişe fazla bira satma çabalarımız yanısıra, turistik geceleme başına ayrabileceğimiz marjinal bir katkı payı bile yılda 2-3 milyonluk fonlar yaratabilecektir. Bu ve benzeri yöntemler ile turizm altında ezilen yörelerimizde müze-kültürmerkezi-eğitim tesisi girişimleri başlatılabilir, doğru düzgün yayınlar yapılabilir, buralarda yokolmuş kamusal alanlar ve mekanlar kısmen kente, kentliye geri kazandırılabilir. Şimdi diyeceksiniz ki; vergimi ödüyorum, personel istihdam ediyorum, domatesi, balığı da yerel pazardan alıyorum, bir de başıma bu mu çıktı? Ben de hemen yanıtlayacağım: “Herkes kapısının önünü süpürse sokaklar pisik içinde kalır”, burada önemli olan birbiri ile dürüst rekabet yanısıra ortak payda ve çıkarlar

doğrultusunda uzlaşmaktır. Yerel Yönetimler de sürekli yakınmak yerine yerel inisiyatifler ile derhal masaya oturup yaratıcı çözümler üretmelidir. Yoksa kendi ellerimizle yarattığımız sektör kendini yok eden bir canavara dönüşecek...

(*) “Marmaris’te Geçmişten Geleceğe Turizm ve Kentleşme”, Panel, 16 Mayıs 2009.
Katılımcılar: Ersen Gürsel, Tavit Köletavitođlu, Oktay Ekinci, Saim Nalkaya, Haydar Karabey